

De traagheid die twijfel toelaat

Is wat Lucas Vandervost maakt nog wel theater?

Griet Op de Beeck over Vandervosts recentste regies bij De Tijd,
een verhaal over consequent zijn en over de zoektocht naar ontroering.

Lucas Vandervost, theatermaker

De vraag is altijd: hoe ver kan je gaan?

In het consequent doorvoeren van je eigen ideeën, bijvoorbeeld? In het aftasten van grenzen?

In het rechtvaardigen van dingen omwille van de integere intenties van waaruit ze tot stand komen? In het verdedigen van iemand die je voorgoed in het hart hebt gesloten?

En ook: wat is het verhaal achter de dingen? En hoe relevant is dat verhaal?

Met andere woorden: hoe schrijf je in godsnaam over een theatermaker als Lucas Vandervost?

Is dit nog wel theater?

Lucas Vandervost. Ooit geroemd als een van de grootste acteurs en regisseurs van de Lage Landen, met twee producties tegelijkertijd op het Theaterfestival en de Thalia- en Thersitesprijz op de schouw. Maar inmiddels op de vingers getikt door de raad van advies - weliswaar zonder financiële repercussies -, teruggesloten door de pers, buitengekiept o.a. door deSingel, en heel wat avonden na de pauze in de steek gelaten door flinke delen van het publiek: te moeilijk, te literair, te ontoegankelijk, te statisch, zo klonk het. Vandervosts onloochenbare talenten werden hier en daar opnieuw in vraag gesteld. Zijn ooit uniek gevonden theatertaal was in zijn uitgepuurde vorm voor velen plots een heel stuk minder interessant. Te esthetiserend en weinig maatschappelijk relevant ook. Zoektochten mochten nog steeds, maar dan wel binnen bepaalde grenzen. Na Maeterlinck, Grimm, Ovidius en Handke op de affiche, drong zich voor heel wat mensen de vraag op: is dit nog wel theater?

Nog een vraag: is dit een interessante vraag? Is het brede verhaal van wat iemand doet en vooral waarom, niet veel interessanter? En tegelijkertijd: zelfs als dat zo is, maakt dat een vraag als deze overbodig?

En vooral: worden conclusies niet te snel getrokken door mensen met te weinig tijd? Worden negatieve kritieken niet al te vlot geschreven door recensenten met te weinig affiniteit met hun onderwerp? Worden producties niet al te gemakkelijk wel of niet geprogrammeerd door huizen met angst voor een deuk in hun eigen imago en een primaire bekommernis om bezoekersaantallen?

Hoe je er ook over denkt, je zou zeggen: er is wat aan de hand met De Tijd. Na twee seizoenen met een vast ensemble, worden de acteurs terug de vrije markt op gestuurd. Er was de zogenaamd 'lichtere' *Drie Zusters* om het moeizame seizoen af te ronden. Een regie die toch 'anders' werd bevonden, 'gemakkelijker', 'relativerender'. Vandervost zelf nam een lange pauze en regisseerde na Tsjechov pas op het einde van dit seizoen opnieuw een stuk. *Woyzeck* van Büchner, de toneeltekst bij uitstek over greep op de dingen verliezen.

De verleiding om retorisch verantwoorde parallellen te zien tussen regisseur en personage is te groot om eraan toe te geven. Wat er aan de hand is met De Tijd, met Lucas Vandervost, is volgens mij dat de zoektocht onverminderd wordt verdergezet, met alle twijfel en onzekerheid die daar onvermijdelijk mee gepaard gaan, en dat er niks aan consequentie wordt ingeboet. Dat het nog steeds gaat om adem, om de traagheid die twijfel toelaat, om het durven taal bloot laten zijn, om het aftasten van het medium, om het lef van te kiezen voor

zwaarte die alleen als het écht werkt lichtheid wordt, om het toelaten van de ongrijpbaarheid, om de nooit aflatende zoektocht naar een manier om het onzegbare toch te zeggen, of anders dan toch voelbaar te maken, om het voorzichtig vasthouden aan het schone, omdat je gewoon zou willen dat de wereld zo was.

Ik wil dat alles schoon is

Lucas Vandervost brengt ook in *Woyzeck* al zijn gekoesterde en wrevelige eigenheid op het toneel; hij heeft verknijpte doeken uit zijn vorige producties op elkaar gestapeld op de scène gelegd. Het verleden is met hem meegenomen.

Uitspraken over die eigenheid van Vandervost zijn al door vele mensen op vele plaatsen gepleegd. Een van de hoeken waar Vandervost sinds zijn liefde voor de zogenaamd 'onspeelbare teksten' in wordt geduwd, is die van de intellectueel, de man die achter zijn bureau moeilijke analyses zit te bedenken bij nog moeilijkere boeken, de regisseur van de afstandelijkheid en de gestileerde kunstmatigheid. En dat terwijl Vandervost volgens mij veel meer met intuïtie en emotie te maken heeft, dan veel theatermakers die zogenaamd vanuit-de-onderbuik werken. Het is in de eerste plaats de tocht naar de ontroering die hem drijft, en zijn hoop op het schone dat alles weer goed zal maken.

Vandervost zei ooit in een interview: 'Ik maak theater omdat ik niet anders kan, niets anders wil. Er is nu eenmaal geen andere vorm waarin ik kan streven naar wat ik dan maar evenwicht en schoonheid zal noemen. Ik denk dat dat mij nog altijd drijft: ik wil dat alles schoon is, dat het klopt. En... omdat ontroering het belangrijkste gevoel is dat je hebt. Als je aan mensen zou vragen, wat is voor jou het woord, dan zouden velen zeggen: vrede, of